

ท้าวศรีวิมลมีมเหสีชื่อนางจันทเทวี มีสนมเอกชื่อนางจันทาเทวี ไม่มีโอรสธิดา จึงบวงสรวงและรักษาศีลห้าเพื่อขอบุตร และประกาศแก่พระมเหสีและนางสนมว่าถ้าใครมีโอรสก็จะมอบเมืองให้ครอง

อยู่มานางจันทเทวีทรงครรภ์ เทวบุตรจุติมา เป็นพระโอรสของนาง แต่ประสูติมาเป็นหอยสังข์ นางจันทาเทวีเกิดความริษยาจึงดิดสินบนโหรหลวงให้ทำนายว่าหอยสังข์จะทำให้บ้านเมืองเกิดความหายนะ ท้าวศรีวิมลหลงเชื่อนางจันทาเทวี จึงจำใจต้องเนรเทศนางจันทเทวีและหอยสังข์ไปจากเมือง

นางจันทเทวีพาหอยสังข์ไปอาศัยตายายชาวไร่ ช่วยงานตายายเป็นเวลา 5 ปี พระโอรสในหอยสังข์แอบออกมาช่วยทำงาน เช่น หุงหาอาหาร ไล่ไก่ไม่ให้จิกข้าว เมื่อนางจันทเทวีทราบก็ทุบหอยสังข์เสีย

ในเวลาต่อมา พระนางจันทาเทวีได้ไปว่าจ้างแม่เฒ่าสุเมธาให้ช่วยทำเสน่ห์เพื่อที่ท้าวศรีวิมลจะได้หลงอยู่ในมนต์สะกด และได้ยุยงให้ท้าวศรีวิมลไปจับตัวพระสังข์มาประหาร ท้าวศรีวิมลจึงมีบัญชาให้จับตัวพระสังข์มาถ่วงน้ำ แต่ท้าวฤชงค์(พญานาค) ราชาแห่งเมืองบาดาลก็มาช่วยไว้ และนำไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม ก่อนจะส่งให้นางพันธุรัตเลี้ยงดูต่อไปจนพระสังข์มีอายุได้ 15 ปี

วันหนึ่ง นางพันธุรัตได้ไปหาอาหาร พระสังข์ได้แอบไปเที่ยวเล่นที่หลังวัง และได้พบกับบ่อเงิน บ่อทอง รูปเงาะ เกือกทอง ไม้พลอง และพระสังข์ก็รู้ความจริงว่านางพันธุรัตเป็นยักษ์ เมื่อพระสังข์พบเข้ากับโครงกระดูก

จึงได้เตรียมแผนการหนีด้วยการสวมกระโดดลงไปซบตัวในบ่อทอง สวมรูปเงาะ กับเกือกทอง และขโมยไม้พลองเหาะหนีไป

เมื่อนางพันธุรัตทราบว่พระสังข์หนีไป
ก็ออกตามหาจนพบพระสังข์อยู่บนเขาลูกหนึ่ง จึงขอร้องให้พระสังข์ลงมา
แต่พระสังข์ก็ไม่ยอม
นางพันธุรัตจึงเขียนมหาจินตามนต์ที่ใช้เรียกเนื้อเรียกปลาได้ไว้ที่ก้อนหิน
ก้อนที่นางจะออกแตกตาย ซึ่งพระสังข์ได้ลงมาท่องมหาจินตามนต์จนจำได้
และได้สวมรูปเงาะออกเดินทางต่อไป

พระสังข์เดินทางมาถึงเมืองสามล
ซึ่งมีท้าวสามลและพระนางมณฑาปกครองเมือง
ซึ่งท้าวสามลและพระนางมณฑามีธิดาล้วนถึง 7 พระองค์ โดยเฉพาะ
พระธิดาองค์สุดท้องที่ชื่อ รจนา มีสิริโฉมเลิศล้ำกว่าธิดาทุกองค์ จนวันหนึ่ง
ท้าวสามลได้จัดให้มีพิธีเสี่ยงมาลัยเลือกคู่ให้ธิดาทั้งเจ็ด ซึ่งธิดาทั้ง 6
ต่างเสี่ยงมาลัยได้คู่ครองทั้งสิ้น เว้นแต่นางรจนาที่มีได้เลือกเจ้าชายองค์ใดเป็นคู่ครอง
ท้าวสามลจึงได้ให้ทหารไปนำตัวพระสังข์ในร่างเจ้าเงาะซึ่งเป็นชายเพียงคนเดียวที่เหลือ
ในเมืองสามล ซึ่งนางรจนาเห็นรูปทองกายในของเจ้าเงาะ
จึงได้เสี่ยงพวงมาลัยให้เจ้าเงาะ ทำให้ท้าวสามลโกรธมาก
เนรเทศนางรจนาไปอยู่ที่กระท่อมปลายนา กับเจ้าเงาะ

ท้าวสามลคิดจะกำจัดเจ้าเงาะทุกวิถีทาง
จึงได้ให้เขยทั้งหมดไปจับปลามาให้ได้คนละคร้อยตัว พระสังข์จึงได้ถอดรูปเงาะออก
และท่องมหาจินตามนต์จนได้ปลามานับร้อย ส่วนหกเขยจับปลาไม่ได้เลยสักตัว
จึงเข้ามาขอพระสังข์เพราะคิดว่าเป็นเทวดา พระสังข์ก็ยินดีให้
แต่ต้องแลกกับปลายงูของหกเขยด้วย

ต่อมา ท้าวสามลได้ให้เขยทั้งหมดไปหาเนื้อมาให้ได้คนละคร้อยตัว
พระสังข์ก็ใช้มหาจินตามนต์จนได้เนื้อมานับร้อย ส่วนหกเขยก็หาไม่ได้อีกตามเคย
และได้เข้ามาขอพระสังข์ พระสังข์ก็ยินดีให้ แต่ต้องแลกกับปลายงูของหกเขยด้วย

ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ของพระอินทร์
อาสน์ที่ประทับของพระอินทร์เกิดแข่งกระด้าง
อันเป็นสัญญาณว่ามีผู้มีบุญกำลังเดือดร้อน
จึงส่งทิพยเนตรลงไปพบเหตุการณ์ในเมืองสามล
จึงได้แปลงกายเป็นกษัตริย์เมืองยกทัพไปล้อมเมืองสามล
ทำให้ท้าวสามลออกมาแข่งดีคลีกับพระองค์ หากท้าวสามลแพ้
พระองค์จะยึดเมืองสามลเสีย

ท้าวสามลส่งหกเขยไปแข่งดีคลีกับพระอินทร์ แต่ก็แพ้ไม่เป็นท่า
จึงจำต้องเรียกเจ้าเงาะให้มาช่วยตีคลี
ซึ่งนางรจนาได้ขอร้องให้สามีช่วยถอดรูปเงาะมาช่วยตีคลี เจ้าเงาะถูกขอร้องจนใจอ่อน
และยอมถอดรูปเงาะมาช่วยเมืองสามลตีคลีจนชนะในที่สุด

หลังจากเสร็จภารกิจที่เมืองสามลแล้ว พระอินทร์ได้ไปเข้าเฝ้าท้าวยศวิมล
และเปิดโปงความชั่วของพระนางจันทาเทวี
พร้อมกับสั่งให้ท้าวยศวิมลไปรับพระนางจันทเทวีกับพระสังข์มาอยู่ด้วยกันดังเดิม

ท้าวยศวิมลจึงยกขบวนเสด็จไปรับพระนางจันทเทวีกลับมา
และพากันเดินทางไปยังเมืองสามลเมื่อตามหาพระสังข์

ท้าวยศวิมลและพระนางจันทเทวีปลอมตัวเป็นสามัญชนเข้าไปอยู่ในวัง
โดยท้าวยศวิมลเข้าไปสมัครเป็นช่างสานกระบุง ตะกร้า
ส่วนพระนางจันทเทวีเข้าไปสมัครเป็นแม่ครัว และในวันหนึ่ง
พระนางจันทเทวีก็ปรุงแกงฟักถวายพระสังข์
โดยพระนางจันทเทวีได้แกะสลักขึ้นฟักเจ็ดชิ้นเป็นเรื่องราวของพระสังข์ตั้งแต่เยาว์วัย
ทำให้พระสังข์รู้ว่าพระมารดาตามมาแล้ว
จึงมาที่ห้องครัวและได้พบกับพระมารดาที่พลัดพรากจากกันไปนานอีกครั้ง

หลังจากนั้น ท้าวยศวิมล พระนางจันทเทวี
พระสังข์กับนางรจนาได้เดินทางกลับเมืองยศวิมล
ท้าวยศวิมลได้สั่งประหารพระนางจันทเทวี
และสละราชสมบัติให้พระสังข์ได้ครองราชย์สืบต่อมา